

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

In Cap. Per tuas. 9.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

Observa ex hoc Capite in laicum compromitti non posse de re spirituali. Intellege rem spirituales, veluti beneficium live dignitatem Ecclesiasticam, item causam matrimonialem, decimalem & similes, c. *fm. De iudic. in o. &c. fm. inf. De permut.* Et ratio est, quia ut laicus in causa spirituali prohibetur iudex esse, c. *2. inf. De iudic.* Ita quoque arbitri, per h. text. siquidem arbitria ad similitudinem iudiciorum sunt redacta, l. *1. D. De recept. arbitr.*

Jure tamen permissum est, ut laicus unus sive plures simul cum Clerico in arbitros adsumi possit, etiam in re spirituali; nam de temporali dubium non est, quin vel solus laicus in arbitrum eligi possit, etiam inter Ecclesiasticos, c. *4. supra hoc tit.* dummodò id fiat auctoritate Judicis Ecclesiastici, c. *Per tuas 9, hoc tit.* Hoc enim casu magis dignum trahit ad se minus dignum, arg. c. *3. inf. De consecr. Eccl.* Hinc tamen excipiuntur causæ, quæ nullo arbitrio tam laicorum quam Clericorum subjacent, ut sunt: a) sæ matrimoniales, liberales, criminales & populares, quæ majores Judices propter sui momentum desiderant, c. *penult. sup. De in integ. restit. & l. Non distinguemus 37, §. 1. q. 2. D. De recept. arbitr.*

Quærunthic Dd. an quoddiditum est de compromisso in laicum & Clericum simul, idem obtineat in delegatione rei spiritualis? Quod existimat Imola. in d. c. *Per tuas num. 18*, argumento ducto ab arbitris ad delegatos Judices: sed rectius pectat Panorm. h. num. 2. quippe delegati Judices publicè judicandi munere funguntur, l. *Quippe 28*

D. De iudic. quod absurdum esset in re spirituali excreari per laicum, d. c. 1. inf. De iudic. Facit & Ecclesia S. Maria 10, *sup. De consuet.* Arbitrorum verò potestas privata est, nullam jurisdictionem connexam habens, sed tantummodò notionem causæ, l. *Aut Pratur 5, D. De iudic. iuncta l. 3. C. De iuris d. om. iud.* Et hac ratione fit, quòd, licet Clericus in rebus tam civilibus quam spiritualibus se non possit subpicere sæculari Judici, per c. *Si diligenti 12, inf. De foro compert.* compromittere tamen possit de re civili sive sæculari in laicum, etiam sine auctoritate sui superioris, c. *dilecti 4, hoc tit. & tradit ibid. Panorm.*

Sed utrum de juribus & rebus immobilibus, quæ alias à jure prohibentur alienari, de quibus in c. *Nulli inf. De reb. Eccl. non alienan. iuncto can. Placuit XII quæst. 2*, possit compromitti, absque auctoritate superioris, majoris inspectionis est. Et certè primà fronte videtur, quòd possit, per text. in d. c. *dilecti*; cum permissum sit Clerico per se ejusmodi rem deducere in iudicia, c. *Edoceri 21, & ibi latius sup. De rescript.* Attamen verior est sententia ipsius Panorm. in d. c. *dilecti & in repet. d. c. Per tuas num. 41, hoc tit.* quòd non possit sine Episcopi consensu; quia prohibita alienatione censetur omnis actus prohibitus, per quem devenitur ad alienationem, d. c. *Nulli & c. Cum qua unà de R. l. in 6. & l. Oratio v. de sponsalib.* Deinde compromissum species quædam est transactionis, quia utrumque est voluntarium. At transactio fieri non potest sine consensu superioris, c. *Veniens 8, & c. De cetero 5, sup. De transact.* ergò neque compromissum.

In Cap. Per tuas. 9.

SUMMARIA.

1. Facti species.
2. Compromitti in arbitros potest, delegatione causa non obstante.
3. Arbitri sententiam suam exequi nequeunt.
4. S. Pontifex concurrens cum quolibet iudice inferiori.
5. Procurator etiam generaliter constitutus compromittere non potest.
6. Quid si compromiseris absque mandato speciali?
7. Falsæ procurator ad quid teneatur, & gesta ab eo quantenus teneant.
8. 16. Ex compromisso simplici non datur actio aut exceptio.
9. Nisi aliter inter compromittentes fueris conventum.
10. Vel nisi sententia à partibus fuerit homologata.
11. Ex compromisso per stipulationem facto quæ actio datur.
12. Ex simplici compromisso non dari actionem aut exceptionem iure Canonico.
13. Intellectus l. Diem proferre 27. §. ult. D. De recept. arbitr.
14. Homologatio sive approbatio an scripto fieri debeant.
15. Homologatio & ex ea actio an locum habeat, non obstante formæ compromissi per stipulationem, & vel quando compromisso adiecta est pœna.
17. Semel compromissa vel præstita pœna compromissum solvitur.
18. Contumacia alterius compromittentium non impedit committi pœnam.

Hanc

Hanc Decretalem Panorm. in Repetitione sua vocat utilem, quotidianam, & difficilem, ut revera est. Nos paucis eam perstringemus, præmissâ tamen breviter facti specie.

1 Innoc. III. mandaverat Archiepiscopo Pisano, ut arbitrorum sententiam (quæ aliâs dicitur laudum, vel arbitrium sive arbitramentum) latam inter Hospitalarios S. Joan. & Plebanum, id est, Parochum de Piscia exequeretur. Cui executioni Plebanus tria opposuit: unum, quod non a se, sed a procuratore suo generaliter constituto compromissum esset: alterum, quod procurator ex consensu Canonicorum suorum, quos etiam causa concernebat, constitutus non fuisset: & tertium, quod sententia lata fuisset à tribus arbitris, quorum unus erat Clericus, & duo laici, contra c. 2, inf. De judic. De his igitur consultus S. Pont. rescribit in hunc modum: ut, si sententia arbitrorum à Plebano recepta, id est, comprobata fuerit, ea indistinctè rata & firma haberi & executioni mandari debeat. Sin minus, inspicere oportere, an pœna compromisso adjecta fuerit, vel non fuerit: priori casu procuratorem conveniendum pœnæ nomine: posteriori ad id quod interest stari sententiæ arbitrorum. Neque officere, quod sententia lata sit ab uno Clerico & duobus laicis, cum autoritate Judicis delegati simul in hos omnes sit compromissum, quasi autoritas Judicis hunc defectum in laicis suppleverit.

2 In primis hic notandum est, quod, non obstante delegatione causæ, ad arbitros deveniri possit, etiam si eadem causa coram delegato Judice arbitrari cœpta sit, c. Cum olim 7, & c. Innotuit 12, hoc sit. Auth. Si tamen C. De temporib. appellat. Neque enim mandatum datum delegato Judici, ut litem cognoscat, & dirimat, impedit compromissum fieri: cum mandatum in gratiam litigantium emanaverit, cui haud dubie renuntiare possunt litigantes, recurrendo ad arbitros, l. pen. C. De pallis.

3 Observandum verò est, quod arbitri sententiam suam exequi non possint, quia nullam jurisdictionem habent, sed tantum notionem sive cognitionem causæ, l. At Prator 5, D. De re judic. Si quidem privatorum consensus non tribuit jurisdictionem, l. 3, C. De jurisd. om. jud. Quis igitur Judex? scilicet ordinarius ipsius rei condemnati per arbitros, l. A divo Pio 13, in pr. D. De re judic. & l. pen. C. De receptis arbit. propter juris regulam, quâ actor forum rei sequi debet, l. 2, C. De jurisd. om. jud. & si clerici 5, & c. Cum sit generale 8, inf. De foro com-

pet. Vel etiam potest esse summus Pont. per h. text. * quippe S. Pont. per totum orbem in personas & res Ecclesiasticas ordinariâ potestate utitur, & cum quolibet inferiore ordinario Judice concurrat, can. Cuncta per mundum & can. Per principalem 3, quast. 3. Licet posteriori jure Concilio Trid. huic derogatum sit, quod hic non prosequor, sed videatur idem Conc. Sess. 24, c. 2, in decreto de reform. Sed cur non ipse Archiepiscopus Pisanus, cui antea eadem causa commissâ fuit, non exequitur suâ autoritate sententiam arbitrorum? Ideo, quia huic executio simul mandata non fuit. Habet quidem illud privilegium Judex à Principe delegatus, ut sententiam à se latam executioni mandare possit, c. Significasti 7, & c. Quaranti 26, sup. De off. & potest. jud. deleg. non tamen id ad arbitrorum sententiam trahendum est, cum hoc nullo jure expressè caveatur.

Notandum tertio, procuratorem licet generaliter constitutum, non posse compromittere in arbitrum vel arbitros, text. h. & ibi notant Gl. Panorm. & Imola. Et ratio est, quia compromittens videtur in causa quodammodo transigere, cum sponte, nulla necessitate coactus, compromittat: at verò procurator sine speciali mandato transigere non potest, c. Cui ad agendum 4, De procurat. in 6, & l. Mandato 60, D. eod. tit. Quamvis enim instar judicii procedatur coram arbitris, l. 1, D. De receptis arbit. tamen cum per compromissum reddatur deterior conditio ipsius principalis, propter appellationem, quæ jure inhabita est à sententia arbitrorum, l. 1, C. eod. tit. rectè quoque admissum est, ut generali mandato ad agendum vel defendendum non veniat compromissum. Sic & pactum de non petendo, jurisjurandi delatio, contractus matrimonii, generali mandato non continentur, d. c. Cui ad agendum & ibi latius dâ fin. in De procurat. lib. 6, cum hæc magni sint præjudicii. Adeoque licet hac clausula procurator datus sit, ut possit etiam exequi ea, quæ aliâs requirunt speciale mandatum, nihilominus hoc mandatum non extenditur ad ea, quæ specialiter exprimenda sunt, d. c. Cui ad agendum. Idque introductum est in utilitatem constituentium procuratorem, ne ex generali locutione facilè in fraudem inducantur, arg. l. Clem. Aquiliana 5, D. De transact.

Sed ponamus procuratorem compromisisse in arbitros, absque speciali mandato. Hic tandem subintrat distinctio textus nostri, ut si pœna compromisso adjecta fuerit, ipse procurator ad præstationem pœnæ teneatur: sin minus, ad id quod

inter-

interest adversæ partis. Cujus hæc ratio est, quod pactum procuratoris domino dissentienti vel ignorantem nocere non debet, *l. Ignorant. 45, D. De procurat. & l. Si procurator 10, C. eod.* Nocebit igitur ipsi procuratori, cum nemo facto suo alteri nocere debeat, *l. Factum D. De R. l.*

7 Quare hic textus singulariter notandus est, in eo, quod procurator, nullo vel insufficienti mandato instructus, teneatur adversario in id quod interest: & confirmat text. in *l. Plautius 61, & ibi Gl. D. De procurat.* Licet alioqui Judicium peractum cum hujusmodi falso procuratore sit ipso jure nullum, *l. Licet 16, D. d. tit.* Et hæc vera sunt, nisi ea, quæ sunt acta à falso procuratore, dominus postea comprobet, vel rata habuerit, *per h. text. & in l. Licet 56, D. De iud.* quia ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur, *c. Ratihabitio De R. l. in 6, & l. fin. C. Ad S. C. Maced.* siue falsus procurator sententiam pro vel contra se reportarit, *text. hic & in d. l. Licet D. De iud.* Adde Aude Gail lib. 1. Observ. 47, itaque hoc textu nostro subsequens ratihabitio Plebani firmam reddit arbitrorum sententiam, ita ut contra eum agi possit propter sententiam Unde hic de effectu sententiæ arbitrorum quædam paulò accuratius discutiamus.

8 Sciendum itaque est, ex sententia arbitri siue arbitrorum, quibus causæ cognitio & decisio commissa est simpliciter, id est, nullâ intercedente stipulatione, vel adjunctione pœnæ vel juramenti, nullam actionem vel exceptionem nasci, *l. 1, C. De recept. arbitr. & l. 2, D. eod.* Quoniam si aliqua nasceretur actio vel exceptio, ea haud dubiè esset actio iudicati, siue in factum actio vel exceptio; sed neutra oritur nisi ex sententia Judicis, *l. Actor 8, C. De reb. cred. & s. item si in iudicio Instit. De except. & tototit. D. De except. rei iud.*

9 Verum hoc ita, nisi aliter inter compromittentes conventum sit; ut puta si sibi invicem debitores sint, & pacti fuerint, ne quis petat id quod sibi debetur, si sententiæ arbitri non paruerit: nam hoc casu vincenti exceptio datur, *l. Litigatores 11, §. interdum D. De recept. arbitr.* idque propter naturam pacti, cuius officium est parere exceptionem, non actionem, *l. Iuris gentium 7, §. sed cum nulla D. De pact. Dixi, si sibi invicem debitores sint; nam non sufficit unum alteri debere propter inæqualitatem, l. pen. C. De recept. arbitr. d. l. Litigatores §. item Iulianus & l. Idem Pomponius 14, circa princ. D. De recept. arbitr.* Et hæc prima exceptio est.

10 Altera est, nisi sententia arbitri vel arbitrorum

expressè vel tacitè à partibus sit homologata, id est, approbata. Est enim *ὁμολογῆναι* idem quod approbare, siue consentire. Idem est, si ab iis dictum sit, *ὅκ ἀντιλέγω*, id est, non contradico: nam utroque modo approbatur & recipitur arbitri siue arbitrorum sententia, ita ut ei omnino parendum sit, modò tamen id scripro fiat, *l. 4, §. fin. & l. pen. C. De recept. arbitr.* Tacitè verò sit homologatio, si partes intra decem dies proximos non contraxerint arbitri siue arbitrorum laudo: nam silentio tanti temporis videntur partes in sententiam consensisse, *d. l. pen.* Ex hac igitur homologatione, siue expressa siue tacita, competit non solum exceptio, sed & actio in factum, ad implendam sententiam arbitri siue arbitrorum, *d. l. pen.*

Ubi verò à partibus compromissum est, accedente stipulatione, quod sententiæ arbitri siue arbitrorum stare velint, nullâ aliâ pœnâ vel juramento adjecto, datur adversus eum, qui non parer sententiæ, actio incerti in id quod interest, *l. Diem proferre 7, §. fin. D. De recept. arb. & text. hic, in verbis. si verò receptum non fuit.* Sin certa pœna adjecta fuerit compromisso per stipulationem, agitur ad eandem pœnam, ut ejus metu stetur sententiæ, *l. 1, C. eod. & c. Dilacti 4, in fine sup. eod. tit.*

Cæterum hoc paulò fufius explicemus: quod enim ad primum attinet, quo dicimus, nullam ex simplici compromisso actionem vel exceptionem competere, id utique verum est de jure civili, at secus est de jure Canonico. Quidam existimant idcirco, quod ex nuda conventionione siue pacto hoc jure nascatur actio & exceptio, etiam quoad forum civile, de quo latius differuimus ad c. 1, & c. 3 sup. De pact. ubi probavimus, neque jure Canonico oriri actionem ex pacto nudo. Quare & ex simplici compromisso oriri actionem etiam de jure Canonico negavimus.

Nec obstat text. in *d. l. Diem proferre §. ult. D. De recept. arbitr.* ubi ita Ulp. *Sed si pœna non fuisset adjecta compromisso, sed simpliciter sententia fieri quis promiserit, incerti adversus eum foret actio:* quia verbum hoc, *promisisse*, intelligunt passim Interpretes juris civilis pro stipulatione: quod & probat text. in *§. si scriptum Instit. De inutilib. stipul.* licet quandoque verbum *promissum*, ad nudam promissionem siue pollicitationem referatur, *l. Sciendum 19, §. 2, vers. promissum D. De adil. edicto*, idque pro subiecta materia. Suadet autem hoc ipsa materia, promissum pro stipulatione accipiendum esse, eo quod Ulp.

dicat ex compromisso simpliciter facto oriri actionem, quod est contranaturam pacti nudi, *l. iuris gentium 7, §. sed cum nulla D. De pact. & contral. pen. in pr. C. De recept. arbitr.* Addit quidem Ulp. voculam, *simpliciter*; verum id non facit ad removendam stipulationem, sed pœnam: quæ si adjecta non fuerit compromisso, dicitur hoc respectu compromissum simpliciter factum ab Ulpiano.

Quod verò ad homologationem sententiæ arbitratorum, eam duplicem esse diximus, tacitam & expressam. De tacita apud Dd. nulla est controversia, quin ex ea oriatur actio & exceptio, ex nova constitutione Justin. *in d. l. pen. C. De recept. arbitr.*

14 * Sed de expressa homologatione contenditur, an eam scripro fieri necesse sit à litigantibus. Sunt qui negant, *per hunc text.* quo sufficit arbitrium, id est, sententiam arbitratorum, à partibus receptum esse. Contra alii affirmant, *per text. in d. l. pen.* ubi id disertè constituitur. Rectius tamen Panorm. & Imola hic adferunt quidem de jure Canonico, quo satis est consensus esse arbitri sive arbitratorum: ita ut jus civile hanc solemnitatem requiratur, propter majorem deliberationem, quæ per scripturam fit; jus verò Canonicum nudam saltem comprobationem sententiæ, quodd ante in compromittendo partes satis deliberaverint. Unde hic notanda est differentia juris Canonici & civilis, quæ & servanda est in foro suo, juxta ea, quæ latius diximus in *c. Ecclesia S. Maria 10. sup. De consuet.*

15 De forma compromissi per stipulationem, ubi scilicet ita compromissum est à litigantibus, præcedente unius interrogatione & alterius responsione, quodd velint stare sententiæ arbitratorum, quæ situm est, an non obstante hac stipulatione, sententia homologari possit, tacitè vel expressè, ita ut ex ea ad executionem sententiæ possit agi. Eadem quæstio est, si compromisso pœna aliqua adjecta sit. Utramque hanc quæstionem variis Interpp. opinionibus involvit Imola *hic numer. 1, cum seq.* in c. obque acquiescere videtur, quodd putet de jure Canonico utroque casu homologationi locum esse, & consequenter præter actionem incerti in id quod interest, quam antea diximus oriri ex stipulatione, *d. l. Diem proferre 27, §. fin.* vel conditionem certi ad pœnam appositam, competere quoque actionem in factum, propter homologationem, *l. pen. C. De recept. arbitr.* quam sententiam videtur probare textus noster, dum ait, arbitrium à Plebano receptum ratum habendum

esse; receptum, inquam, expressè vel tacitè: secus verò de jure civili, quo tantum actio incerti datur propter stipulationem, ex *d. l. Diem proferre §. ult.*

Verum Bart. *in d. l. pen.* & communiter juris civilis Interpp. teste eodem Imola, indistinctè existimant, solam competere actionem ex stipulatione, nullam verò ex homologatione: siquidem actio, quæ datur ex Justiniani constituto *in l. 4, & in d. l. pen. C. hoc sit.* propter homologationem, subsidiana est, eoque casu competens, quando alia actio deficit, sicut constat ex *l. l. pen. in pr.* Atque horum sententiam probat textus optimus in *c. Dilecti 4. hoc sit.* ubi propter pœnam adjectam jubetur statim sententiæ arbitri. Non igitur ubi pœna adjecta est, ex homologatione alia actio nascitur pro executione arbitrii. Neque obstat text. noster, quia ex eo non probatur, propter arbitrium receptum à Plebano ad ejus executionem præcisè agi posse, si pœna adjecta sit; sed eo modo, quo in *d. c. Dilecti*, videlicet ut meri pœna stetur sententiæ arbitri. Quâ ratione cum conveniat jus Canonicum cum civili rejicienda est Imolæ distinctio. Semper enim illud retinendum est, quod egregiè monet Pont. in *c. Cum expediat 9, De electi in 6.* satius esse concordare jura juribus, ut quoad fieri potest eorum evitetur correctio.

Ut autem summam quæ dicta sunt hic repetam, ex sententiâ arbitratorum (sive unus sive plures sint arbitri) in quos simpliciter, id est, nudâ conventionione compromissum est, nulla nascitur actio vel exceptio: quod etiam si regulariter contra receptam sit in nudo pacto, sive conventionione, ut saltem ex ea exceptio competat, *l. iuris gentium 7, §. sed cum nulla D. De pact.* tamen secus obtinet in compromisso simplici & nudo, ad evitandam inæqualitatem, *d. l. pen. in pr.* Nam si statuamus me & Titium debitorem meum in arbitros compromisisse, & sententiam ab arbitris latam fuisse pro Titio; nonne iniquum esset, ex sententiâ arbitratorum exceptionem dari ipsi Titio, cum si pro me lata fuisset sententia, mihi utilitas nulla accederet? Unde propter hanc inæqualitatem vitandam non valet hujusmodi compromissum; nisi & ego vicissim debitor sum ipsius Titii, & actum fuerit, ut qui pro se sententiam habet, exceptione alterum removeere possit, *ut sup. probavi ex l. Litigatores §. interdum C. De recept. arbitr.* vel sententia tacitè expressè homologata fuerit, quâ specie actio & exceptio nascitur ex sententiâ arbitratorum. Sin verò per stipulationem compromissum factum sit,

fit, agitur in id quod interest, aut ad pœnam, si stipulatio pœnalis sit. Similiter si iuramentum adjectum sit compromisso, imploratur officium Judicis ad implendam arbitri sententiam, sicut ad e. 2. hoc tit. probavimus.

4 Ubi neque hoc omittendum est, quòd semel commissâ vel præstitâ pœnâ, quæ compromisso adjecta fuit, solvatur compromissum, nec amplius pœna committatur: nisi aliter conventum fuerit inter compromittentes, ut toties committeretur pœna, quoties actum fuerit contra sententiam arbitri, l. Si duo 34, § fin. De recept. arb.

8 Sed quid juris, si altera pars compromittentium contumaciter abfit, vel impedit arbitrum,

quò minus arbitreretur? Et responsum est ab Ulp. pœnam committi, non aliter, quàm si contra impediens vel contumacem absentem arbitrum pronuntiasset, d. l. Diem proferre 27, § si quis litigatorum D. eod. Idem puto, etsi non pœnalis fuisset stipulatio, sed simplex, id est, absque pœna; ob eandem rationem, quæ per eum sterit, quò minus arbitreretur. Nam si aliter fuerit, facile eludi posset compromissum, propter contumaciam alterius compromittentium, cum non nisi quàm præsentem utraque parte litigantium possit pronuntiare arbitrum, vel arbitri, d. § si quis litigatorum, quod latius examinat Panorm. in c. Cum dilectus 6 n. 12. h. tit.

FINIS LIBRI PRIMI.

HERICI CANISI.

NOVIOMAGI J. C.

PRÆLECTIONES ACADEMICÆ

IN LIB. SECUNDUM DECRETALIUM.

IN TIT. I. DE JUDICIIS.

SUMMARI A.

1. Iudicii acceptiones variae.
2. Definitio.
3. Divisiones.

Iudicii variae acceptiones sunt. Interdum enim accipitur pro prudentia sive discretionem, ut in l. Prator 12, vers. natura D. hoc tit. Interdum pro actione, quam intentat actor contra reum, §. in bona fidei Instit. De actionib. Item pro ul-

tima voluntate, l. i. c. De SS Eccles. Quandoque aliter atque aliter, sicut latè persequitur Accurs. in § præterea Instit. Quib. non est permis. sac. testam. In proposito verò argumento sumitur pro actu Judicis, quo tamquam persona publica jus dicit, quasi Judicium idem sit, quod Jurisdictio sive administratio, c. Forus 10. § 1. inf. De verb. sig. Quamvis & locus ipse, in quo Judex, juris dicendi vel judicandi causa, sedet vel consistit, non minus rectè dicatur Judicium, l. Voluit 4. D. De interrog. in jure facten.

Quod autem Azo & plerique Judicium definiunt, quòd sit actus legitimus trium personarum in judicio contententium, videlicet Judicis, Actoris & Rei, ineptum sanè videtur, cum Judicium per Judicium definiant. Tum neque convenit Judicio per inquisitionem instituto, c. Qualiter & quando 24, inf. De accusat. & l. Congruit 13, D. De off. praesid. neque iis, quæ voluntariæ jurisdictionis sunt, in quibus nullus confictus est litigantium, ut sunt emancipatio, adoptio, decreti interpositio in rebus minorum alienandis. Unde sufficit Judicium ita definivisse, vel potius descripsisse, quòd sit actus Judicis, ut Judex est.

Quoad Judicii divisionem ea quoque multiplex est. Ex persona Judicis, Judicium aut est Ecclesiasticum aut sæculare: ex re, quæ in Judicium venit, aut possessorium aut petitorium, item civile & criminale: ex modo procedendi, ordinarium aut extraordinarium, id est, solemne vel non solemne. Quæ hic non explico, sed videatur summa Juris Canonici, lib. 4. tit. De Iudiciis; & in progressu de iis sæpè disseram.

I 2

In Cap.